

Határozatok Tára

A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (második tanács)

2019. december 19.*

„Előzetes döntéshozatal – A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályok – 2009/73/EK irányelv – A 41. cikk (11) bekezdése – A rendszerirányítóval szemben előírt kötelezettségekre vonatkozó jogviták rendezése – A vitarendező hatóság határozatainak időbeli hatálya – Jogbiztonság – Jogos bizalom”

A C-236/18. sz. ügyben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelem tárgyában, amelyet a Cour de cassation (semmitőszék, Franciaország) a Bírósághoz 2018. március 29-én érkezett, 2018. március 21-i határozatával terjesztett elő

a **GRDF SA**

és

az **Eni Gas & Power France SA,**

a **Direct énergie,**

a **Commission de régulation de l'énergie,**

a **Procureur général près la cour d'appel de Paris**

között folyamatban lévő eljárásban,

A BÍRÓSÁG (második tanács),

tagjai: A. Arabadjiev tanácselnök, T. von Danwitz és C. Vajda (előadó) bírák,

főtanácsnok: E. Tanchev,

hivatalvezető: V. Giacobbo-Peyronnel tanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2019. március 6-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

- a GRDF SA képviseletében F. Boucard, H. Savoie, és D. Théophile avocats,
- az Eni Gas & Power France SA képviseletében J. Rousseau és F. Prunet avocats,
- a Direct énergie képviseletében F. Molinié, O. Fréget és L. Eskenazi avocats,

* Az eljárás nyelve: francia.

- a francia kormány képviselőjében S. Horrenberger, D. Colas, A.-L. Desjonquères és C. Mosser, meghatalmazotti minőségben,
 - az Európai Bizottság képviselőjében O. Beynet és Y. G. Marinova, meghatalmazotti minőségben,
- a főtanácsnok indítványának a 2019. május 22-i tárgyaláson történt meghallgatását követően,
- meghozta a következő

Ítéletet

- 1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem a földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/73/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 211., 94. o.; helyesbítés: HL 2015. L 167., 97. o.) értelmezésére irányul.
- 2 E kérelmet a franciaországi földgázelosztórendszer-irányító GRDF SA és az Eni Gas & Power France SA (a továbbiakban: Eni Gas), illetve a Direct énergie földgázszolgáltatók, a Commission de régulation de l'énergie (villamosenergia-ügyi szabályozási bizottság, Franciaország, a továbbiakban: CRE), valamint a procureur général près la cour d'appel de Paris (párizsi fellebbviteli bíróság mellett működő ügyészség, Franciaország) között a végső ügyfelek általi nemfizetés kockázatát, valamint az ügyfelekkel való kapcsolattartáshoz kapcsolódó terheket a szolgáltatókra hárító szállítási szerződések tárgyában folyamatban lévő eljárásban terjesztették elő.

Jogi háttér

Az uniós jog

A 2003/55/EK irányelv

- 3 A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 98/30/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. június 26-i 2003/55/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2003. L 176., 57. o.) „Harmadik fél hozzáférése” címet viselő 18. cikke az (1) bekezdésében előírta:
„A tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben harmadik felek szállító- és elosztóhálózathoz, valamint az [cseppfolyósított földgáz]-létesítményekhez való hozzáférést nyilvános, minden feljogosított felhasználóra, beleértve az ellátó vállalkozásokat is, vonatkozó díjak alapján teszik lehetővé, objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] nélkül. A tagállamok biztosítják, hogy ezeket a tarifákat vagy a számításukhoz alkalmazott módszereket a 25. cikk (1) bekezdésében említett szabályozó hatóság azok hatálybalépését megelőzően jóváhagyja, és hogy ezeket a tarifákat, és – amennyiben csak a módszerek kerültek jóváhagyásra – a módszereket hatálybalépésük előtt közzétegyék.”
- 4 Ezen irányelv 33. cikkének (1) bekezdése szerint a tagállamok kötelesek hatályba léptetni azokat a törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseket, amelyek szükségesek ahhoz, hogy az említett irányelvnek legkésőbb 2004. július 1-jéig megfeleljenek.

A 2009/73 irányelv

- 5 A 2009/73 irányelv (4), (6), (25), (30), (32) és (40) preambulumbekzdése kimondja:

„(4) Jelenleg azonban a Közösségben a földgáz egyenlő feltételekkel és megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] vagy hátrányok nélkül történő értékesítése akadályokba ütközik. Különösen a hálózathoz való megkülönböztetésmentes [helyesen: hátrányos megkülönböztetéstől mentes] hozzáférés és az egységesen hatékony szabályozói felügyelet az, amely nem létezik minden egyes tagállamban.

[...]

(6) Ha a hálózatok nem különülnek el ténylegesen a kitermelési és ellátási tevékenységektől (a tényleges szétválasztás), ez nemcsak a hálózat üzemeltetésében jár a hátrányos megkülönböztetés kockázatával, hanem a vertikálisan integrált vállalkozásoknak saját hálózataikba történő megfelelő szintű beruházásra való ösztönzése terén is.

[...]

(25) Az elosztási hálózathoz való megkülönböztetésmentes [helyesen: hátrányos megkülönböztetéstől mentes] hozzáférés meghatározza a fogyasztókhoz való lakossági szintű hozzáférést. A harmadik felek hozzáféréseire és beruházására vonatkozó megkülönböztetés [helyesen: hátrányos megkülönböztetés] lehetősége az elosztói szinten azonban nem annyira jelentős, mint szállítási szinten, mivel itt a szűk keresztmetszetek és a termelési érdekek általában kisebb hatásúak, mint elosztói szinten. Ezenkívül az elosztórendszer-üzemeltetők [helyesen: elosztórendszer-irányítók] jogi és funkcionális szétválasztása a [2003/55] irányelvvel összhangban csak 2007. július 1-jétől vált kötelezővé, és annak a földgáz belső piacára gyakorolt hatásait még értékelni kell. A hatályos jogi és funkcionális szétválasztási szabályok egyértelműbb megfogalmazás, helyes végrehajtás és szoros felügyelet mellett elvezethetnek a tényleges szétválasztás megvalósításához. A lakossági piaci egyenlő feltételek megteremtése érdekében az elosztórendszer-üzemeltetők [helyesen: elosztórendszer-irányítók] tevékenységét úgy kell felügyelni, hogy azok vertikális integrációjuk révén ne juthassanak piaci versenyelőnyhöz, különös tekintettel a háztartási felhasználókra és a nem háztartási kifelhasználókra.

[...]

(30) Az energiaszabályozóknak képesnek kell lenniük a döntéshozatalra minden lényeges szabályozási kérdésben a földgáz belső piacának megfelelő működése céljából, továbbá teljesen függetlennek kell lenniük minden egyéb köz- vagy magánérdektől. Ez nem zárja ki sem a bírósági felülvizsgálatot, sem a parlament általi felügyeletet a tagállamok alkotmányjoga alapján. [...]

[...]

(32) A nemzeti szabályozó hatóságok számára lehetővé kell tenni, hogy képes legyen a díjak vagy a számításukhoz alkalmazandó módszerek meghatározására, illetve jóváhagyására a szállítási- vagy az elosztórendszer-üzemeltető(k) [helyesen: elosztórendszer-irányító(k)] javaslata vagy a cseppfolyósított földgáz-létesítmények rendszer-üzemeltetője [helyesen: rendszerirányítója] javaslata, illetve a rendszer-üzemeltető(k) [helyesen: rendszerirányító(k)] és a hálózathasználók által kölcsönösen jóváhagyott javaslat alapján. Ezeknek a feladatoknak a megvalósítása során a nemzeti szabályozó hatóságok biztosítják, hogy a szállítási és elosztási díjak megkülönböztetéstől [helyesen: hátrányos megkülönböztetéstől] mentesek és költségalapúak legyenek, figyelembe véve a keresletoldali szabályozási intézkedésnek köszönhetően elkerült, hosszú távú, hálózati határköltségeket is.

[...]

(40) Az ellátás biztonsága érdekében a kínálat/kereslet egyensúlyát az egyes tagállamokban folyamatosan ellenőrizni kell, és ennek eredményeként közösségi szintű, az ellátás biztonságára vonatkozó helyzetjelentést kell készíteni, amelyben figyelembe kell venni a területek közötti rendszerösszekötő kapacitásokat is. Az ellenőrzést kellő időben kell elvégezni, hogy megfelelő intézkedéseket lehessen hozni, amennyiben az ellátás biztonsága veszélybe kerülne. A szükséges hálózati infrastruktúra – a rendszerösszekötő kapacitásokat is beleértve – kiépítésével és karbantartásával elő kell segíteni a stabil földgázellátást.”

6 Ezen irányelv 1. cikkének (1) bekezdése a következőképpen határozza meg ez utóbbi irányelv tárgyát:

„Ez az irányelv közös szabályokat állapít meg a földgázszállításra, -elosztásra, -ellátásra és -tárolásra vonatkozóan. Ez az irányelv meghatározza a földgázágazat szervezetével és működésével, a piaca jutással, valamint a földgázszállítási, -elosztási, -ellátási és -tárolási engedélyek kiadására vonatkozó eljárásokkal és a hálózatok üzemeltetésével összefüggő szabályokat.”

7 Az említett irányelv „Harmadik fél hozzáférése” címet viselő 32. cikke az (1) bekezdésében a következőket írja elő:

„A tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben harmadik felek szállító- és elosztóhálózathoz, valamint az LNG-létesítményekhez való hozzáférést nyilvános, minden feljogosított felhasználóra, beleértve az ellátó vállalkozásokat is, vonatkozó díjak alapján teszik lehetővé, objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti megkülönböztetés nélkül. A tagállamok biztosítják, hogy ezeket a díjakat vagy a díjak számításához alkalmazott módszereket a 39. cikk (1) bekezdésében említett szabályozó hatóság azok 41. cikkel összhangban történő hatálybalépésüket megelőzően jóváhagyja, és hogy ezeket a díjakat, és – amennyiben csak a módszerek kerültek jóváhagyásra – a módszereket hatálybalépésük előtt közvéetgyék.”

8 Ugyanezen irányelvnek „A szabályozó hatóság általános célkitűzései” címet viselő 40. cikke a következőképpen rendelkezik:

„Az ezen irányelvben meghatározott szabályozói feladatok végrehajtása során a szabályozó hatóság a 41. cikkben megállapított feladatai és hatáskörei keretében minden indokolt lépést megtesz a következő célkitűzések megvalósítása érdekében, adott esetben intenzív konzultációt folytatva a megfelelő, érintett nemzeti hatóságokkal, ideértve a versenyhivatalokat is, azok hatáskörének elvonása nélkül:

a) versenyképes, biztonságos és környezetileg fenntartható belső földgázpiac elősegítése a Közösségen belül, szoros együttműködésben az Ügynökséggel, más tagállamok szabályozó hatóságaival és a Bizottsággal, valamint a Közösség valamennyi felhasználójára és ellátójára kiterjedő tényleges piacnyitás, valamint a földgázhálózatok hatékony és megbízható működéséhez szükséges feltételek biztosítása, a hosszú távú célkitűzések szem előtt tartásával;

[...]

d) hozzájárulás biztonságos, megbízható és hatékony, megkülönböztetésmentes [helyesen: hátrányos megkülönböztetéstől mentes], fogyasztóorientált rendszerek leginkább költséghatékony módon történő kiépítéséhez, valamint a rendszermegfelelőség és – az általános energiapolitikai célkitűzéseknek megfelelően – az energiahatékonyság előmozdítása, továbbá a megújuló energiaforrásokból származó gáz nagy és kis léptékű előállításának és a megosztott termelés integrációjának elősegítése a szállító és az elosztó hálózatokban egyaránt;

[...]”

9 A 2009/73 irányelvnek „A szabályozó hatóság feladatai és hatáskörei” címet viselő 41. cikke értelmében:

„(1) A szabályozó hatóság feladatai a következők:

- a) szállítási és elosztási díjak vagy az ezekre vonatkozó módszerek átlátható kritériumok alapján történő megállapítása vagy jóváhagyása;
- b) annak biztosítása, hogy a szállítási- és elosztórendszer-üzemeltetők [helyesen: szállítási- és elosztórendszer-irányítók], továbbá adott esetben a rendszertulajdonosok, valamint a földgázipari vállalkozások teljesítsék az e rendelet és más közösségi jogszabályok szerinti kötelezettségeiket, beleértve a határokon átnyúló ügyekkel kapcsolatos kötelezettségeket is;

[...]

(4) A tagállamok biztosítják, hogy a szabályozó hatóságok az (1), (3) és (6) bekezdésben említett feladatok gyors és hatékony végrehajtását lehetővé tevő hatáskörrel rendelkezzenek. E célból a szabályozó hatóság hatásköre legalább a következőkre terjed ki:

- a) földgázipari vállalkozásokat kötelező határozatok kibocsátása;

[...]

(6) A szabályozó hatóságok felelősek legalább a következőkre vonatkozó feltételek kiszámításához vagy meghatározásához használt módszertanoknak – azok hatálybalépése előtt kellő időben történő – megállapításáért vagy jóváhagyásáért:

- a) a nemzeti hálózatokhoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételei, beleértve a szállítási és elosztási díjakat is, valamint az LNG-létesítményekhez való hozzáférés feltételei és tarifái. Ezeket a díjakat vagy módszereket úgy kell meghatározni, hogy a hálózatok és LNG-létesítmények működőképességének biztosításához szükséges beruházásokat el lehessen elvégezni;

[...]

(10) A szabályozó hatóságok jogosultak szükség esetén megkövetelni a szállítási-, a tárolási- és az elosztórendszer-üzemeltetőktől [helyesen: szállítási-, a tárolási- és az elosztórendszer-irányítóktól], továbbá az LNG-létesítmények rendszer-üzemeltetőitől [helyesen: rendszerirányítóitól] az e cikkben említett feltételek – köztük a díjak és a módszerek – módosítását annak biztosítása érdekében, hogy azok arányosak és megkülönböztetéstől mentesen alkalmazhatók legyenek. [...]

(11) A szállítási-, tárolási- vagy elosztórendszer-üzemeltetőkkel [helyesen: szállítási-, a tárolási- és az elosztórendszer-irányítókkal] vagy LNG-létesítmények rendszer-üzemeltetőivel [helyesen: rendszerirányítóival] szemben az adott üzemeltető [helyesen: irányító] ezen irányelv szerinti kötelezettségeivel kapcsolatban panasszal élő fél panaszait a szabályozó hatósághoz nyújthatja be, amely az ügyben vitarendező hatóságként eljárva a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hoz. [...]

[...]„

2009/72/EK irányelv

10 A villamos energia belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/54/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/72/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL 2009. L 211., 55. o.; helyesbítés: HL 2015. L 167., 94. o.) a 37. cikkének (11) bekezdésében előírja, hogy „[a]z

átviteli- vagy elosztórendszer-üzemeltetőkkal [helyesen: átviteli- vagy elosztórendszer-irányítókkal] szemben, az üzemeltetők [helyesen: irányítók] ezen irányelv szerinti kötelezettségeivel kapcsolatban panasszal élő fél a panaszát a szabályozó hatósághoz nyújthatja be, amely az ügyben vitarendező hatóságként eljárva a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hoz.”.

A francia jog

- 11 A code de l'énergie (energiáról szóló törvény) alapügy tényállására alkalmazandó változata szerinti L.134-20. cikke a második és harmadik bekezdésében a következőket írja elő:

„A [vitarendező és szankciós] bizottság határozatát, amelyhez kényszerítő bírság kapcsolódhat, indokolással kell ellátni, és az meghatározza a jogvita rendezésének azon technikai és pénzügyi feltételeit, amelyek mellett az L 134-19. cikkben említett hálózatokhoz, műtárgyakhoz és létesítményekhez való hozzáférést, illetve azok használatát adott esetben biztosítják.

Amennyiben a jogvita rendezéséhez az szükséges, a bizottság objektív, átlátható, hátrányos megkülönböztetéstől mentes és arányos módon megállapíthatja az említett hálózatokhoz, műtárgyakhoz és létesítményekhez való hozzáférés módjait és igénybevételük feltételeit.”

Az alapeljárás és az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés

- 12 A Poweo és a Direct énergie, két francia földgázszolgáltató társaság, 2005. június 21-én, illetve 2008. november 21-én a földgázelosztó-hálózaton történő szállításra irányuló szerződést (a továbbiakban: szóban forgó szerződések) kötött a franciaországi földgázelosztórendszer-irányító GRDF-fel. A Poweo és a Direct énergie a későbbiekben Poweo-Direct énergie, majd Direct énergie név alatt működött tovább.
- 13 A szóban forgó szerződések olyan közvetítői kikötést tartalmaztak, amely arra kötelezte a szolgáltatókat, hogy a végső ügyfelekkel kötött úgynevezett „egységes”, azaz a gázszolgáltatás és -elosztás szempontjait egyesítő szerződések keretében a GRDF nevében közvetítő szolgáltatásokat nyújtsanak a végső ügyfelek részére, anélkül hogy e szolgáltatások díjáról vagy feltételeiről tárgyalásokat folytathattak volna. A Bíróság elé benyújtott iratokból az következik, hogy a szolgáltatóknak be kellett szedniük a végső ügyfelektől az őket az GRDF által nyújtott elosztási szolgáltatások után fizetendő díj címén terhelő összegeket, ezt követően pedig ezen összegeket tovább kellett utalniuk a GRDF részére. A szolgáltatók azonban akkor is kötelesek voltak ezen összegek továbbutalására, ha a végső ügyfél azt nem fizette meg. Ily módon a közvetítői kikötés révén a GRDF a Direct énergie-re hárította a nemfizetés kockázatát.
- 14 2013. július 22-én a Direct énergie a CRE mellett működő Comité de règlement des différends et des sanctions-hoz (vitarendező és szankciós bizottság, a továbbiakban Cordis) fordult, úgy ítélve meg, hogy a közvetítői kikötés ellentétes a vonatkozó nemzeti szabályozással. Egyrészt azt kérte, hogy a Cordis kötelezze a GRDF-et arra, hogy hozza összhangba megállapodásait az energiaágazatra alkalmazandó szabályozással, másrészt pedig arra, hogy állapítsa meg a szolgáltató által a rendszerirányító nevében a végső ügyféllel kötött egységes szerződés keretében végzett közvetítői szolgáltatások díját. A Cordis ezen eljárás során egy másik földgázszolgáltató társaságot, az Eni Gas-t is meghallgatta.
- 15 Mivel a Cordis úgy ítélte meg, hogy a közvetítői kikötés ellentétes a vonatkozó nemzeti szabályozással, a 2014. szeptember 19-i határozatával arra kötelezte a GRDF-et, hogy „a [szóban forgó szerződések] olyan módosítását [juttassa el a Direct énergie részére], amely a szerződéses helyzetet visszaállítja abba az állapotba, amelyben akkor lett volna, ha [e] szerződés[ek] kezdettől megfelelt[ek] volna a hatályos

szabályozásnak”. Másrészt a Cordis pontosítja, hogy a hatásköre az eljárásának tárgyát képező jogvita által érintett időszak egészére kiterjed, függetlenül a jogvita felek közötti felmerülésének időpontjától, a tárgykört érintő, alkalmazandó elévülési szabályok tiszteletben tartása mellett.

- 16 A GRDF, a Direct énergie és az Eni Gas valamennyien keresetet nyújtottak be e határozattal szemben a cour d'appel de Paris-hoz (párizsi fellebbviteli bíróság, Franciaország).
- 17 2016. június 2-i ítéletével a cour d'appel de Paris lényegében helybenhagyta a Cordis határozatát. E bíróság arra kötelezte a GRDF-et, hogy a szóban forgó szerződések olyan módosítására tegyen javaslatot, amely kimondja, hogy a közvetítési kikötést úgy kell tekinteni, mintha soha nem állt volna fenn. Ezenfelül e bíróság arra kötelezte a GRDF-et, hogy fizessen a Direct énergie részére méltányos és arányos díjazást a Direct énergie által az említett szerződések aláírásának időpontjától kezdődően az ügyfelei részére nyújtott közvetítői szolgáltatások után.
- 18 A GRDF fellebbezést nyújtott be ezen ítélettel szemben a Cour de cassation-hoz (semmitőszék, Franciaország). A cour d'appel de Paris ítéletével szemben a GRDF által előterjesztett kifogások között szereplő egyik jogalap szerint e bíróság lényegében úgy véli, hogy a Cordis által hozott határozatnak a jogvita felmerülését megelőző időre vonatkozó visszaható hatálya ellentétes az uniós joggal.
- 19 A kérdést előterjesztő bíróság a 2008. március 13-i Vereniging Nationaal Overlegorgaan Sociale Werkvoorziening és társai ítéletre (C-383/06–C-385/06, EU:C:2008:165, 55. pont) hivatkozva emlékeztet arra, hogy a Bíróság kimondta a jogbiztonság elvét, és elismerte, hogy az előnyt élvezhet az uniós jog tényleges érvényesülésével szemben.
- 20 E körülmények között a Cour de cassation úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„A [...] 2009/73 [...] irányelvet és különösen 41. cikkének (11) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azok szerint a jogvitát rendező szabályozó hatóságnak a hatóság elé terjesztett jogvita által érintett teljes időtartamra alkalmazandó határozat meghozatalára irányuló hatáskörrel kell rendelkeznie, függetlenül a jogvita felek közötti felmerülésének időpontjától, többek között abban az esetben, ha az irányelv rendelkezéseinek meg nem felelő valamely szerződésből eredő következményeket olyan határozattal állapítja meg, amelynek hatálya a teljes szerződéses időszakra kiterjed?”

A Bíróság hatásköréről

- 21 A GRDF a Bíróság előtti tárgyaláson előadta, hogy a jelen jogvita egy földgázszolgáltató által egy elosztórendszer-irányító részére nyújtott szolgáltatásra vonatkozik, és hogy az ilyen szolgáltatás nem tartozik a 2009/73 irányelv hatálya alá. Ezen irányelv csak a földgázelosztórendszer-irányítók által a szolgáltatók részére nyújtott szolgáltatásokat szabályozza.
- 22 Ennek az érvnek nem lehet helyt adni.
- 23 A 2009/73 irányelv annak 1. cikke alapján közös szabályokat állapít meg a földgázszállításra, -elosztásra, -ellátásra és -tárolásra vonatkozóan. Ezen irányelv meghatározza a földgázágazat szervezetével és működésével, a piacra jutással, valamint a földgázszállítási, -elosztási, -ellátási és -tárolási engedélyek kiadására vonatkozó eljárásokkal és a hálózatok üzemeltetésével összefüggő szabályokat.
- 24 A 2009/73 irányelv 32. cikkének (1) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a tagállamok olyan rendszert hoznak létre, amelyben harmadik felek elosztóhálózathoz való hozzáférését nyilvános, minden feljogosított felhasználóra, beleértve az ellátó vállalkozásokat is, vonatkozó díjak alapján teszik lehetővé, objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti hátrányos megkülönböztetés nélkül. Ennek érdekében ezen irányelv 41. cikke (1) bekezdésének a) és b) pontja a szabályozó hatóság

feladataként határozza meg a szállítási és elosztási díjak vagy az ezekre vonatkozó módszerek átlátható kritériumok alapján történő megállapítását vagy jóváhagyását, és annak biztosítását, hogy az elosztórendszer-irányítók teljesítsék az e rendelet és más közösségi jogszabályok szerinti kötelezettségeiket. Ugyanezen irányelv 41. cikkének (10) bekezdése alapján a szabályozó hatóság jogosult megkövetelni, hogy a rendszerirányítók szükség esetén módosítsák a hálózathoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételeit, valamint a díjakat. Ezen túlmenően a 2009/73 irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerint az elosztórendszer-irányítókkal szemben, az irányítók ezen irányelv szerinti kötelezettségeivel kapcsolatban panasszal élő fél a panaszát a szabályozó hatósághoz nyújthatja be, amely az ügyben vitarendező hatóságként (a továbbiakban: vitarendező hatóság) eljárva a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hoz.

- 25 Márpedig az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy a Direct énergie földgázszolgáltató és a franciaországi földgázelosztórendszer-irányító GRDF SA között a Cordis előtt indult jogvita lényegében a GRDF által a Direct énergie-vel szemben a francia elosztóhálózathoz való hozzáérés feltételeként előírt azon kötelezettségre vonatkozott, hogy viselje a végső ügyfelek által a földgázelosztási díj címén fizetendő összegek tekintetében fennálló nemfizetés kockázatát. Az előzetes döntéshozatal iránti kérelem azon a megfontoláson alapul, hogy az ilyen gyakorlat összeegyeztethetetlen a 2009/73 irányelv rendelkezéseivel. Ezért a jogvita a 2009/73 irányelv hatálya alá tartozik.
- 26 A fentiekből az következik, hogy a Bíróság hatáskörrel rendelkezik az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdés megválaszolására.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésről

- 27 Előzetesen meg kell jegyezni, hogy az előzetes döntéshozatal iránti kérelem azon az előfeltevésen alapul, hogy az elosztórendszer-irányító azon szerződéses gyakorlata, amely a gázszolgáltatóval szemben a nemzeti elosztóhálózathoz való hozzáérés feltételeként azon kötelezettséget írja elő, hogy viselje a végső ügyfelek által a földgázelosztási díj címén fizetendő összegek tekintetében fennálló nemfizetés kockázatát, összeegyeztethetetlen a 2009/73 irányelv rendelkezéseivel. Mivel ezen előfeltevést nem vitatták a Bíróság előtt, az előterjesztett kérdés vizsgálata az említett előfeltevésen alapul.
- 28 Kérdésével a kérdést előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy úgy kell-e értelmezni a 2009/73 irányelvet, hogy azzal ellentétes, hogy az ezen irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerinti vitarendező hatóság határozatának hatálya oly módon terjedjen ki az előtte folyamatban lévő jogvitában részt vevő felek olyan helyzetére, amely ezen felek között e jogvita felmerülését megelőzően különösen egy földgázszállítási szerződés vonatkozásában állt fenn, hogy az említett jogvitában részt vevő felek egyikét arra kötelezi, hogy e szerződést a teljes szerződéses időszakra nézve hozza összhangba az uniós joggal.
- 29 Emlékeztetni kell arra, hogy a 2009/73 irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerint az átviteli- vagy elosztórendszer-irányítókkal szemben, az irányítók ezen irányelv szerinti kötelezettségeivel kapcsolatban panasszal élő fél a panaszát a szabályozó hatósághoz nyújthatja be, amely az ügyben vitarendező hatóságként eljárva a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hoz.
- 30 A Bíróság állandó ítélkezési gyakorlata szerint mind az uniós jog egységes alkalmazásának követelményéből, mind pedig az egyenlőség elvéből az következik, hogy a jelentésének és hatályának meghatározása érdekében a tagállami jogokra kifejezett utalást nem tartalmazó uniós jogi rendelkezést rendes körülmények között az egész Unióban önállóan és egységesen kell értelmezni, figyelembe véve nemcsak azok kifejezéseit, hanem e rendelkezések összefüggéseit és a kérdéses szabályozás célját is (2019. május 23-i WB ítélet, C-658/17, EU:C:2019:444, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 31 Amint azt a kérdést előterjesztő bíróság helytállóan megállapítja, a 2009/73 irányelv 41. cikke (11) bekezdésének szövege nem pontosítja a vitarendező hatóság által hozott határozatok időbeli hatályát, közelebbről pedig azt, hogy e határozatok hatállyal rendelkezhetnek-e a jogvita felmerülését megelőző időszakra nézve.
- 32 Ami azon összefüggéseket illeti, amelyekbe ezen rendelkezés illeszkedik, emlékeztetni kell arra, hogy a 2009/73 irányelv 41. cikke (1) bekezdésének b) pontja a szabályozó hatóság feladataként határozza meg annak biztosítását, hogy az elosztórendszer-irányítók teljesítsék az e rendelet és más közösségi jogszabályok szerinti kötelezettségeiket. A rendszerirányítók feladatai között szerepel többek között az említett irányelv 32. cikkének (1) bekezdéséből eredő azon feladat, hogy a harmadik felek elosztóhálózathoz való hozzáférést objektív kritériumok alapján, a rendszerhasználók közötti hátrányos megkülönböztetés nélkül tegyék lehetővé.
- 33 Annak érdekében, hogy e szabályozó hatóságok elláthassák e feladatot, a tagállamok a 2009/73 irányelv 41. cikkének (10) bekezdése alapján biztosítják e hatóságok számára, hogy azok rendelkezzenek az ahhoz szükséges hatáskörökkel, köztük a kötelező határozatok földgázipari vállalkozások tekintetében való kibocsátására vonatkozó hatáskörrel, hogy ez utóbbiak szükség esetén módosítsák a hálózathoz való csatlakozás és a hálózati hozzáférés feltételeit, ideértve többek között a díjak módosítását, annak biztosítása végett, hogy azok arányosak és hátrányos megkülönböztetéstől mentesen alkalmazhatók legyenek.
- 34 Ami a 2009/73 irányelv által elérni kívánt célt illeti, az arra irányul, hogy a földgáz teljesen és ténylegesen nyitott és versengő belső piacát kialakítsa, ahol valamennyi fogyasztó szabadon megválaszthatja szolgáltatóját, és ahol valamennyi szolgáltató szabadon nyújthatja szolgáltatásait az ügyfeleinek (lásd ebben az értelemben: 2016. szeptember 7-i ANODE ítélet, C-121/15, EU:C:2016:637, 26. pont). Ennek érdekében, amint az ezen irányelv 1. cikkéből kitűnik, ez az irányelv közös szabályokat állapít meg a földgázszállításra, -elosztásra, -ellátásra és -tárolásra vonatkozóan (lásd ebben az értelemben: 2019. május 14-i Acea Energia és társai végzés, C-406/17–C-408/17 és C-417/17, nem tették közzé, EU:C:2019:404, 54. pont). Az említett irányelv (4), (6), (25) és (40) preambulumbekkezdése e tekintetben megállapítja az uniós jogalkotó arra irányuló szándékát, hogy biztosítsa a gázelosztórendszerhez való hátrányos megkülönböztetéstől mentes hozzáférést (lásd ebben az értelemben: 2013. október 22-i Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 65. pont).
- 35 E tekintetben, először is, el kell utasítani a GRDF azon érvét, amely szerint a vitarendező hatóság határozatai olyan közigazgatási határozatok, amelyek nem keletkeztethetnek joghatásokat a felek közötti jogvita felmerülését megelőzően. Az ilyen értelmezés ellentétes lenne a 2009/73 irányelv céljaival, és megfosztaná azt annak hatékony érvényesülésétől. Amint azt az Európai Bizottság az írásbeli észrevételeiben tette, emlékeztetni kell a Bíróság azon állandó ítélkezési gyakorlatára, amely szerint azon kötelezettség, hogy különösen az uniós jog megsértéséből eredő valamennyi következmény megszüntetésével biztosítsák az uniós jog teljes érvényesülését, a nemzeti bíróságokat, egyúttal azonban az érintett tagállam valamennyi olyan szervét – ideértve a közigazgatási hatóságokat – is terheli, amelyek az uniós jogot a hatásköreik keretében alkalmazni hivatottak (lásd ebben az értelemben: 1990. június 12-i Németország kontra Bizottság ítélet, C-8/88, EU:C:1990:241, 13. pont; 2004. január 7-i Wells ítélet, C-201/02, EU:C:2004:12, 64. pont; 2018. december 4-i Minister for Justice and Equality et Commissioner of An Garda Síochána ítélet, C-378/17, EU:C:2018:979, 38. és 39. pont).
- 36 Továbbá a 2009/73 irányelv 41. cikkének (11) bekezdése alapján a vitarendező hatóság kétségtől köteles a panasz beérkezését követő két hónapon belül döntést hozni. Ugyanakkor, ellentétben a GRDF által az írásbeli észrevételeiben előadottakkal, ebből nem következik az, hogy e hatóság ne hozhatna olyan határozatot, amelynek hatálya a felek közötti jogvita felmerülését megelőző időszakra is kiterjed. Az eljárási határidők ugyanis egyáltalán érintik a vitarendező hatóság által hozott határozat időbeli hatályának esetleges megváltoztatását.

- 37 Ami végül annak jelentőségét illeti, hogy a jelen ügyben a szóban forgó szerződéseket a 2009/73 irányelv hatálybalépését megelőzően kötötték meg, emlékeztetni kell arra, hogy ez utóbbi irányelv nem hoz létre új rendszert, hanem közvetlen folytonosságot mutat a 2003/55 irányelvvel, amelyet a 2009/73 irányelv helyezett hatályon kívül és váltott fel. Ily módon ez utóbbi irányelv ugyanazokat a célokat követi, mint a 2003/55 irányelv, és nem módosítja ezen irányelv érdemi rendelkezéseinek tartalmát, különösen az elosztóhálózathoz való hozzáérésre vonatkozó rendelkezést, amelyet a 2003/55 irányelv a 15. cikkében, a 2009/73 irányelv pedig a 32. cikkében szabályoz (lásd ebben az értelemben: 2015. március 26-i Bizottság kontra Moravia Gas Storage ítélet, C-596/13 P, EU:C:2015:203, 37. pont).
- 38 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló végzésből az következik, hogy a szóban forgó szerződéseket 2005-ben és 2008-ban, vagyis 2004. július 1-jét követően kötötték, amely időpontban a tagállamok a 2003/55 irányelv 33. cikkének (1) bekezdése alapján kötelesek voltak annak végrehajtására.
- 39 A fentiekből az következik, hogy a 2009/73 irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerinti vitarendező hatóság által hozott határozat hatálya kiterjed az előtte folyamatban lévő jogvita feleinek azon helyzetére, amely e felek között e jogvita felmerülését megelőzően fennállt. Ily módon valamely olyan határozat, amely az említett jogvitában részt vevő felek egyikét arra kötelezi, hogy a szállítási szerződést a teljes szerződéses időszakra nézve hozza összhangba az uniós joggal, nem ellentétes e rendelkezéssel.
- 40 A 2009/73 irányelv 41. cikke (11) bekezdésének ezen értelmezését nem kérdőjelezi meg sem a jogbiztonság elve, sem pedig a bizalomvédelem elve, amelyekre a GRDF hivatkozott.
- 41 Amennyiben a tagállamok olyan intézkedéseket fogadnak el, amelyekkel az uniós jogot hajtják végre, tiszteletben kell tartaniuk e jog általános elveit (2018. augusztus 7-i Ministru kabinets ítélet, C-120/17, EU:C:2018:638, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 42 A jogbiztonság elve megköveteli egyrészt, hogy a jogszabályok egyértelműek és pontosak legyenek, másrészt hogy a jogalanyok előre láthassák azok alkalmazását (lásd ebben az értelemben: 2019. szeptember 11-i Călin ítélet, C-676/17, EU:C:2019:700, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 43 A Bíróság e tekintetben már kétségek nélkül megállapította egyrészt, hogy a Bíróság, kivételesen és a jogbiztonságon alapuló magasabb rendű megfontolások alapján, engedélyezheti az uniós jog valamely szabálya által a vele ellentétes nemzeti jogra kifejtett kizorító hatás átmeneti felfüggesztését, másrészt pedig hogy a nemzeti bíróságok számára azon feltételek tiszteletben tartása mellett, amelyek meghatározása kizárólag a Bíróság jogosult, kivételesen engedélyezhető azon nemzeti rendelkezés alkalmazása, amely feljogosítja őt az érintett tagállam környezetvédelméhez és villamosenergia-ellátásának biztonságához kapcsolódó kényszerítő megfontolások alapján megsemmisített nemzeti aktus bizonyos joghatásainak fenntartására (lásd ebben az értelemben: 2019. július 29-i Inter-Environnement Wallonie és Bond Beten Leefmilieu Vlaanderen ítélet, C-411/17, EU:C:2019:622, 177–179. pont).
- 44 Ugyanakkor még ha feltételezzük is, hogy a GRDF érvelését úgy kell tekinteni, mint amely ilyen irányú kérelmet foglal magában, mindenképp ki kell zárni, hogy a kérdést előterjesztő bíróság jogosult lenne arra, hogy valamely uniós joggal ellentétes belső jogi aktus megsemmisítésének időbeli hatályát korlátozza. A kérdést előterjesztő bíróság ugyanis nem hivatkozott olyan konkrét elemekre, amelyek alátámaszthatják a jogbizonytalanság olyan különös kockázatait, amelyek abból a körülményből erednek, hogy a Cordis által a 2009/73 irányelv 41. cikkének (11) bekezdése alapján hozott határozatok hatálya kiterjed az előtte folyamatban lévő jogvita felei közötti olyan helyzetre, amely ezen felek között e jogvita felmerülését megelőzően fennállt (lásd analógia útján: 2019. június 27-i Belgisch Syndicaat van Chiropraxie és társai ítélet, C-597/17, EU:C:2019:544, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

- 45 Végül a GRDF hivatkozik a bizalomvédelem elvére, amennyiben a jelen ügyben a gazdasági szereplők jogosan bízhattak a szállítási szerződések jogszerűségében, amely bizalom a 2009/73 irányelv 41. cikke (6) bekezdésének a) pontja alapján az e szerződésekre vonatkozó, a CRE felügyelete és ellenőrzése alatt lefolytatott tárgyalásokon alapult.
- 46 E tekintetben a bizalomvédelem elvére való hivatkozás joga minden olyan jogalanyt megillet, akiben valamely nemzeti közigazgatási hatóság megalapozott várakozásokat keltett a részére tett pontos ígéretek folytán (2018. augusztus 7-i Ministru kabinets ítélet, C-120/17, EU:C:2018:638, 50. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 47 Ennélfogva vizsgálni kell, hogy a közigazgatási hatóságok aktusai észszerű bizalmat keltettek-e az érintett jogalany tudatában, és ha ez az eset áll fenn, meg kell állapítani, hogy e bizalom jogos volt-e (2018. augusztus 7-i Ministru kabinets ítélet, C-120/17, EU:C:2018:638, 51. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 48 Márpedig a jelen ügyben a GRDF, jóllehet arra hivatkozik, hogy a szóban forgó szerződésekre vonatkozó tárgyalásokra a CRE felügyelete és ellenőrzése alatt került sor, az alapügyben szóban forgó közvetítési kikötés összeegyeztethetőségét illetően nem tett említést e nemzeti hatóság pontos ígéreteiről.
- 49 Ezen túlmenően az előzetes döntéshozatalra utaló határozatban, valamint az Eni Gas által benyújtott írásbeli észrevételekben foglaltak alapján úgy tűnik, hogy a Cordis, amely a villamos energia területén is a 2009/72 irányelv 37. cikkének (11) bekezdése szerinti vitarendező hatóság szerepét tölti be, 2008-tól kezdődően a villamosenergia-ágazatban olyan határozatokat hozott, amelyek összehasonlíthatók az alapügyben szóban forgó, a földgázszektorra vonatkozóan hozott határozatokkal. Ily módon, és fenntartva, hogy e kérdést a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia, úgy tűnik, hogy a Cordis úgy ítélte meg, hogy az olyan szerződéses kikötés, amellyel a villamosenergia-elosztórendszer irányítója a villamosenergia-szolgáltatókra hárítja a villamosenergia-elosztási díj címén fizetendő összegek tekintetében fennálló nemfizetés kockázatát, ellentétes a 2009/72 irányelvvel. E tekintetben meg kell állapítani, hogy a 2009/72 irányelv és a 2009/73 irányelv azonos célokat követ, így többek között arra irányul, hogy biztosítsa a villamosenergia- és gázelosztórendszerhez való hátrányos megkülönböztetéstől mentes hozzáférést (lásd ebben az értelemben: 2013. október 22-i Essent és társai ítélet, C-105/12–C-107/12, EU:C:2013:677, 65. pont).
- 50 Másfelől a Bíróság ítélkezési gyakorlata szerint nem lehet hivatkozni a bizalomvédelem elvére valamely uniós jogi szöveg egyértelmű rendelkezésével szemben, és az uniós jogot alkalmazni köteles nemzeti hatóság uniós joggal ellentétes magatartása nem alapozhat meg jogos bizalmat a jogalanyokban az uniós joggal ellentétes bánásmódra vonatkozóan (2018. augusztus 7-i Ministru kabinets ítélet, C-120/17, EU:C:2018:638, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).
- 51 E körülmények között – fenntartva, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak meg kell vizsgálnia, hogy a szabályozó hatóság aktusai, így az elosztásra vonatkozó feltételeknek, ideértve a díjakat is, a 2009/73 irányelv 41. cikke (6) bekezdése a) pontja alapján való jóváhagyása nem keletkeztethetett jogos bizalmat a GRDF-ben – úgy tűnik, hogy a közvetítési kikötés önmagában összhangban áll az ezen irányelvben előírt elosztórendszerhez való hátrányos megkülönböztetéstől mentes hozzáférés elvével.
- 52 A fenti megfontolásokból az következik, hogy a 2009/73 irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, hogy az ezen irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerinti vitarendező hatóság határozatának hatálya oly módon terjedjen ki az előtte folyamatban lévő jogvitában részt vevő felek olyan helyzetére, amely ezen felek között e jogvita felmerülését megelőzően különösen egy földgázszállítási szerződés vonatkozásában állt fenn, hogy az említett jogvitában részt vevő felek egyikét arra kötelezi, hogy e szerződést a teljes szerződéses időszakra nézve hozza összhangba az uniós joggal.

A költségekről

- 53 Mivel ez az eljárás az alapeljárásban részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (második tanács) a következőképpen határozott:

A földgáz belső piacára vonatkozó közös szabályokról és a 2003/55/EK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2009. július 13-i 2009/73/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet úgy kell értelmezni, hogy azzal nem ellentétes, hogy az ezen irányelv 41. cikkének (11) bekezdése szerinti vitarendező hatóság határozatának hatálya oly módon terjedjen ki az előtte folyamatban lévő jogvitában részt vevő felek olyan helyzetére, amely ezen felek között e jogvita felmerülését megelőzően különösen egy földgázszállítási szerződés vonatkozásában állt fenn, hogy az említett jogvitában részt vevő felek egyikét arra kötelezi, hogy e szerződést a teljes szerződéses időszakra nézve hozza összhangba az uniós joggal.

Aláírások